

Representation of the JCPOA in Obama's Foreign Policy toward Iran in CNN News Discourse

Leila Samareh Hashemi¹

Ebrahim Anooshe²

Khosrow Vafaei Sa'di³

Abstract

Foreign policy and international affairs have always been at the center of attention of global media, and CNN, as one of the most influential international news networks, has played a prominent role in representing political events. The central question of this study is how CNN, in its news discourse, has represented the United States' foreign policy toward Iran and the nuclear agreement known as the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) during the presidency of Barack Obama. The purpose of the research is to analyze the linguistic and discursive construction of CNN's news coverage and to examine the extent of its alignment with the official narrative of the U.S. government. The research data consist of a set of CNN reports and news items on the JCPOA, analyzed through Norman Fairclough's Critical Discourse Analysis (CDA) framework. The findings reveal that CNN, by foregrounding concepts such as "diplomatic opportunity" and "nuclear threat" and by portraying Obama as a peace-seeking leader, contributed to the reproduction of U.S. foreign policy. Alongside this supportive stance, some reports also highlighted the difficulties of trusting Iran and the challenges of implementing the agreement, thereby reflecting a more critical and cautious discourse. The conclusion is that CNN functioned not as a neutral mirror of reality but as an active media agent in legitimizing and shaping the representation of U.S. foreign policy toward Iran.

Keywords: Iran, JCPOA, media representation, Critical Discourse Analysis, CNN.

-
1. Ph.D. Candidate in International Relations, Department of Law and Political Science, Rafsanjan Branch, Islamic Azad University, Rafsanjan, Iran.
Leila.samareh@gmail.com
 2. Assistant Professor of International Relations, Faculty of Law and Political Science, Rafsanjan Branch, Islamic Azad University, Rafsanjan, Iran (Corresponding Author).
a-anooshin@yahoo.com
 3. Assistant Professor of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Rafsanjan Branch, Islamic Azad University, Rafsanjan, Iran. Khvafaei@yahoo.com

Mesopotamian Political Studies, 2025, Vol. 4, Issue 2, pp. 285-314.

Received: 31 August 2025, **Accepted:** 19 September 2025

Doi: 10.22126/mps.2025.12717.1088

Copyright © The Authors
Publisher: Razi University.

Extended Abstract

1. Introduction

Foreign policy and international affairs have consistently attracted the attention of global media as a continuum, and the CNN news network, as one of the most important international media outlets, has played a prominent role in representing political events. This research employs Norman Fairclough's critical discourse analysis method to examine CNN's narrative regarding the JCPOA (Joint Comprehensive Plan of Action). In doing so, CNN has contributed to the reproduction of U.S. foreign policy by emphasizing concepts such as "diplomatic opportunity" and "nuclear threat," and by portraying Obama as a peace-seeking leader. Alongside this supportive approach, some reports have also reflected a critical and cautious discourse by highlighting challenges in trusting Iran and the difficulties of implementing the agreement. Accordingly, CNN has not been a neutral reflector of reality but rather an active media agent in legitimizing and representing U.S. foreign policy towards Iran.

2. Theoretical Framework

Examining the representation of U.S. foreign policy toward Iran, particularly in relation to the nuclear agreement (JCPOA) during Barack Obama's presidency, requires the application of a coherent theoretical framework capable of elucidating the connections among "media," "power," and "ideology." Within this framework, beyond the function of transmitting news, media play an extensive role in reproducing dominant discourses, shaping public opinion, and even influencing the policymaking process. Accordingly, the analytical framework of the present research is based on a combination of two approaches: first, critical discourse analysis, which enables the examination of linguistic and semantic processes in news production and the representation of ideologies; and second, the "CNN Effect" theory, which explains the role of transnational media in shaping foreign policy decisions.

3. Methodology

The methodology of this inquiry is grounded in qualitative and critical analysis. In this vein, critical discourse analysis was employed as the primary approach, as this framework enables an understanding of the linguistic and discursive mechanisms through which power, ideology, and social norms are reproduced in texts and media. To this end, Norman Fairclough's three-dimensional model (text analysis, discourse analysis, and socio-historical context analysis) serves as the foundational basis for investigation. Data collection involved selecting media texts, historical-political documents, as well as instances of social and political phenomena represented in domestic and international media. The criteria for data selection were their prominence in the production and reproduction of discourse and their direct relevance to the research

topic. In the initial stage, using a representational approach, the reflection of concepts, values, and identities within the discourse was examined. This phase allowed the research to identify which elements were emphasized and which were marginalized, and how reality was constructed through linguistic signs. Subsequently, the CNN Effect theory was applied to explain the power of global media in shaping public opinion and influencing policymaking and macro-level decision-making. Accordingly, this theory functioned as a complementary tool, illustrating how media representations can directly impact not only public perception but also political actions. The final analysis emerged from the integration of the three aforementioned approaches, revealing a network of meanings, power dynamics, and media influence.

4. Discussion

Globalization has significantly impacted international relations and foreign policy, while further highlighting the role of media. This phenomenon, which began after World War II and intensified in the 1990s, has transformed economic structures, social relations, and cultural and ideological frameworks. Globalization has been accompanied by the emergence of common markets, the growth of transnational corporations, and the formation of economic regulatory mechanisms, simultaneously influencing power dynamics and political processes. Within this context, advancements in information and communication technologies, along with policymakers' growing reliance on media, have established media as the fourth pillar of democracy, playing a vital role in shaping public opinion and representing policies. Through lexical choices, agenda-setting, and the structuring of news narratives, media have been able to influence audience perceptions, thereby either reproducing or critiquing official government policies. The CNN news network, as one of the most influential international media outlets, serves as a prominent example of this media role. Leveraging cutting-edge information and communication technologies, CNN transmits the perspectives and approaches of policymakers to a global audience and expands its reach through republication by other media outlets. Its coverage of major Middle Eastern events-such as the First and Second Gulf Wars, the Syrian and Iraqi crises, the Ukraine conflict, and Israeli attacks on Gaza and Lebanon-demonstrates the power of media in shaping audience interpretations and representing international policies. One of the most significant international political events that attracted widespread attention from global actors and media was the Iranian nuclear agreement (JCPOA). This agreement, concluded between Iran and the P5+1 countries regarding Iran's peaceful nuclear activities, gained particular importance due to the central role of the United States as a key actor. U.S. foreign policy was directly represented in media coverage. Examining how the JCPOA was portrayed in media outlets such as CNN enables an analysis of the interaction between media and foreign policy and enhances our understanding of the role of media in legitimizing international policies.

5. Conclusion and Suggestions

Based on the present study, the role of CNN in representing the process of negotiations and the JCPOA agreement was not that of a neutral observer, but rather that of an active media agent. Critical discourse analysis of four selected reports from this network, using Fairclough's three-level framework, revealed that the network provided a specific framework for understanding the JCPOA through particular lexical choices, news prioritization, and the use of linguistic elements. At the description level, the use of negatively and positively charged words, the selection of prominent news items, and the manner of information presentation positioned the reader within a specific experiential, relational, and expressive context-narrating Iran simultaneously as a potential threat and an engageable country. At the interpretation level, these reports were analyzed within the context of intertextuality and the semantic framework of dominant U.S. security-military and political discourses. By frequently referencing statements by U.S. politicians, neoconservative reports, and prior security-military discourses, CNN balanced audience perspective in favor of the Obama administration's official narrative and selectively represented both supportive and opposing viewpoints. Furthermore, by highlighting diplomatic achievements and legitimizing Obama, the media guided the reader toward accepting the dominant discourse and reinforced the role of ideology in shaping public perceptions. At the explanation level, the analysis demonstrated that CNN's representation reproduced the ideological hegemony of American liberalism and legitimized U.S. foreign policy on the global stage. By emphasizing Obama's rationality, the legitimacy of U.S. foreign policy, and the necessity of dialogue with Iran, the media marginalized domestic and international opponents and steered public opinion toward accepting the agreement. This representation also had international repercussions, reinforcing the global discourse of the United States as a guarantor of security and stability in the Iranian nuclear crisis. Thus, mainstream media like CNN, through the use of linguistic and visual techniques and selective representation, actively played an effective role in shaping audience perception, legitimizing foreign policy, and consolidating power relations.

بازنمایی برجرام در سیاست خارجی اوباما نسبت به ایران در گفتمان خبری سی.ان.ان. (CNN)

لیلا ثمره‌هاشمی^۱

ابراهیم انوشه^۲

خسرو وفایی سعدی^۳

چکیده

سیاست خارجی و مسائل بین‌الملل به‌گونه پیوستار مورد توجه رسانه‌های جهانی قرار داشته و شبکه خبری سی.ان.ان. به‌عنوان یکی از مهم‌ترین رسانه‌های بین‌المللی، نقش برجسته‌ای در بازنمایی رویدادهای سیاسی ایفا کرده است. پرسش اصلی این پژوهش آن است که سی.ان.ان. چگونه در گفتمان خبری خود سیاست خارجی ایالات متحده در قبال ایران و توافق هسته‌ای شناخته‌شده به برجرام را در دوران ریاست‌جمهوری باراک اوباما بازنمایی کرده است. هدف پژوهش تحلیل چگونگی صورت‌بندی زبانی و گفتمانی اخبار این شبکه و بررسی میزان همسویی آن‌ها با روایت رسمی دولت آمریکاست. داده‌های تحقیق شامل مجموعه‌ای از گزارش‌ها و خبرهای سی.ان.ان. درباره برجرام است که با بهره‌گیری از روش تحلیل گفتمان انتقادی نورمن فرکلاف بررسی شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که سی.ان.ان. با برجسته‌سازی مفاهیمی همانند «فرصت دیپلماتیک» و «تهدید هسته‌ای» و با ترسیم تصویری از اوباما به‌عنوان رهبر صلح‌جو، به بازتولید سیاست خارجی ایالات متحده یاری رسانده است. در کنار این رویکرد حمایتی، بخشی از گزارش‌ها نیز با تأکید بر دشواری‌های اعتماد به ایران و چالش‌های اجرای توافق، گفتمانی انتقادی و محتاطانه را منعکس کرده‌اند. نتیجه اینکه سی.ان.ان. تنها بازتاب‌دهنده خنثای واقعیت نبوده، بلکه کنشگر رسانه‌ای مؤثری در مشروعیت‌بخشی و بازنمایی سیاست خارجی آمریکا در قبال ایران بوده است.

واژه‌های کلیدی: ایران، برجرام، بازنمایی رسانه‌ای، تحلیل گفتمان انتقادی، سی.ان.ان.

۱. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران.

Leila.samareh@gmail.com

۲. استادیار روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران (نویسنده

مسئول). a-anooshin@yahoo.com

۳. استادیار علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران.

Khvafaei@yahoo.com

۱. مقدمه

جهانی شدن تأثیر قابل توجهی بر روابط بین‌الملل و سیاست خارجی داشت و نقش رسانه‌ها را برجسته‌تر کرد. این پدیده که پس از جنگ جهانی دوم آغاز شد و از دهه ۱۹۹۰ شدت بیشتری یافت، زمینه دگرگونی ساختارهای اقتصادی، روابط اجتماعی، فرهنگی و ایدئولوژیک را ایجاد نمود (معتدناژاد، ۱۳۹۸: ۲۶۸). جهانی شدن با ایجاد بازارهای مشترک، رشد شرکت‌های فراملی و شکل‌گیری سازوکارهای تنظیم‌گری اقتصادی همراه بود و همزمان جریان‌های قدرت و سیاست را نیز تحت تأثیر قرار داد. در این چارچوب، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و وابستگی سیاستمداران به رسانه‌ها سبب شد که رسانه‌ها به رکن چهارم دموکراسی تبدیل گردند و نقش حیاتی در شکل‌دهی افکار عمومی و بازنمایی سیاست‌ها داشته باشند. رسانه‌ها با انتخاب واژگان، برجسته‌سازی موضوعات و ساختار روایت‌های خبری توانستند برداشت مخاطب را تحت تأثیر قرار داده و سیاست‌های رسمی دولت‌ها را بازتولید یا نقد نمایند.

شبکه خبری سی.ان.ان. به‌عنوان یکی از تأثیرگذارترین رسانه‌های بین‌المللی نمونه‌ای بارز از این نقش رسانه‌ای است. این شبکه با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات، دیدگاه‌ها و رویکردهای سیاستمداران را به مخاطبان جهانی منتقل کرده و با بازنشر اخبار توسط رسانه‌های دیگر، دامنه تأثیرگذاری خود را گسترش داده است. پوشش رسانه‌ای وقایع مهم خاورمیانه، از جمله جنگ اول و دوم خلیج فارس، بحران سوریه و عراق، حملات اسرائیل به غزه و لبنان و نیز بحران اوکراین نشان‌دهنده قدرت رسانه در شکل‌دهی برداشت مخاطبان و بازنمایی سیاست‌های بین‌المللی است.

یکی از مهم‌ترین رخدادهای سیاسی بین‌المللی که توجه گسترده بازیگران جهانی و رسانه‌ها را جلب کرد توافق هسته‌ای ایران (برجام) بود. این توافق میان ایران و کشورهای ۵+۱ درباره فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران منعقد شد و اهمیت ویژه‌ای یافت؛ زیرا آمریکا به‌عنوان بازیگر اصلی در این پرونده حضور داشت و سیاست خارجی آن به‌طور مستقیم در اخبار رسانه‌ها بازنمایی شد. بررسی نحوه بازنمایی برجام در رسانه‌هایی مانند سی.ان.ان. امکان تحلیل تعامل میان رسانه و سیاست خارجی و درک نقش رسانه‌ها در مشروعیت‌بخشی سیاست‌های بین‌المللی را فراهم می‌سازد.

با توجه به این گفته‌ها، پرسش اصلی پژوهش آن است که سی.ان.ان. چگونه سیاست خارجی ایالات متحده در قبال ایران و توافق برجرام را در گفتمان خبری خود بازنمایی کرد. هدف پژوهش حاضر تحلیل سازوکارهای زبانی و گفتمانی در تولید خبر و بررسی میزان همسویی یا ناهمسویی آن با روایت رسمی دولت آمریکاست. داده‌های پژوهش شامل مجموعه‌ای از اخبار و گزارش‌های سی.ان.ان. دربارهٔ برجرام در دوران ریاست‌جمهوری اوپاما^۱ است و روش تحلیل گفتمان انتقادی نورمن فرکلاف به‌عنوان چارچوب نظری و روش‌شناختی پژوهش انتخاب شده است. محدودهٔ پژوهش نیز روایت‌ها و گزارش‌های مرتبط با برجرام در دورهٔ ریاست‌جمهوری اوپاما است تا تمرکز بر بازنمایی سیاست خارجی آمریکا در این دوره مشخص و قابل تحلیل باشد. این مطالعه به فهم همکنشی پیچیده میان رسانه‌های بین‌المللی و سیاست خارجی کمک می‌کند و اهمیت رسانه‌ها در شکل‌دهی بازنمایی سیاست‌های کلان بین‌المللی را روشن می‌سازد.

۲. پیشینهٔ پژوهش

تحلیل پوشش رسانه‌ای اخبار سیاسی و بین‌المللی، به‌ویژه در زمینهٔ موضوعات درخور مانند برنامهٔ هسته‌ای ایران و توافق برجرام، از موضوعات مورد توجه پژوهشگران رسانه و علوم سیاسی است. در این گستره، زابلی‌زاده و شیرزادیان (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «چارچوب‌بندی فناورانهٔ اخبار آنلاین (مطالعهٔ مقایسه‌ای پوشش اخبار خروج آمریکا از برجرام در وب‌سایت‌های پرستی‌وی و سی.ان.ان.)» به مقایسهٔ پوشش اخبار خروج آمریکا از برجرام در وب‌سایت‌های پرستی‌وی و سی.ان.ان. پرداختند و نشان دادند که هر رسانه با توجه به خط‌مشی و رویکرد ایدئولوژیک خود، اخبار را چارچوب‌بندی و بازنمایی می‌کند.

طاهرخانی (۱۴۰۳) در نوشتار «تحلیل بازنمایی رسانه‌ای از مواجههٔ ایالات متحدهٔ آمریکا با برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران» با تمرکز بر اخبار بی.بی.سی. فارسی و ایران اینترنشنال، نشان داد که رسانه‌ها با انتخاب واژگان، برجسته‌سازی و چارچوب‌بندی اخبار، جهت‌گیری سیاسی و ایدئولوژیک خود را در بازنمایی سیاست خارجی آمریکا آشکار می‌سازند.

۱. Barack Hussein Obama؛ متولد ۱۹۶۱، چهل و چهارمین رئیس‌جمهوری آمریکا (۲۰۰۹-۲۰۱۷)

مطالعاتی دیگر مانند «جنگ رسانه‌ای در بحران اوکراین: چارچوب‌سازی تحولات سیاسی اوکراین و کریمه (۲۰۱۳-۲۰۱۵) در شبکه‌های خبری سی.ان.ان. و راشاتودی» از امیدی و رشیدی علویچه (۱۳۹۶)، نشان داده‌اند که رسانه‌ها با انتخاب برجسته‌سازی‌ها و روایت‌های خاص می‌توانند نگرش مخاطبان و افکار عمومی بین‌المللی را تحت تأثیر قرار دهند.

این پژوهش‌ها اهمیت تحلیل محتوای اخبار و چارچوب‌بندی رسانه‌ای را روشن کرده و نقش سی.ان.ان. به عنوان یک رسانه بین‌المللی تأثیرگذار در شکل‌دهی به بازنمایی سیاست خارجی آمریکا را برجسته ساخته‌اند. با این حال، بررسی پیشینه نشان می‌دهد که تا کنون پژوهشی به‌طور ویژه به بازنمایی توافق هسته‌ای ایران (برجام) در چارچوب سیاست خارجی باراک اوباما در گفتمان خبری شبکه سی.ان.ان. نپرداخته است. بیشتر مطالعات موجود بر تحلیل محتوای اخبار رسانه‌های متعدد، مقایسه میان رسانه‌ها یا بررسی بحران‌های بین‌المللی دیگر متمرکز بوده‌اند و توجه مستقیمی به نحوه برجسته‌سازی مفاهیم کلیدی، چارچوب‌بندی گفتمانی و بازتولید یا نقد سیاست خارجی آمریکا در قالب گفتمان خبری این شبکه نکرده‌اند. پژوهش حاضر با تکیه بر چارچوب نظری تحلیل گفتمان انتقادی، در پی ارائه بررسی نظام‌مند از چگونگی ساختاردهی اخبار، انتخاب واژگان و برجسته‌سازی موضوعات کلیدی در بازنمایی سیاست خارجی اوباما است. این رویکرد امکان تحلیل دقیق‌تر نقش رسانه در شکل‌دهی افکار عمومی، بازنمایی سیاست‌های بین‌المللی و تأثیرگذاری بر درک مخاطبان نسبت به سیاست خارجی آمریکا را فراهم می‌سازد و جایگاه سی.ان.ان. را به عنوان یک کنشگر فعال در عرصه رسانه‌های بین‌المللی روشن می‌کند.

۳. مبانی نظری

بررسی بازنمایی سیاست خارجی ایالات متحده در قبال ایران، به‌ویژه در ارتباط با توافق هسته‌ای (برجام) در دوران ریاست‌جمهوری باراک اوباما، مستلزم بهره‌گیری از چارچوب نظری منسجمی است که بتواند پیوند میان رسانه، قدرت و ایدئولوژی را روشن سازد. رسانه‌ها در این چارچوب، افزون بر کارکرد انتقال اخبار، نقش گسترده‌ای در بازتولید گفتمان‌های مسلط، جهت‌دهی به افکار عمومی و حتی تأثیرگذاری بر فرایند سیاست‌گذاری ایفا کردند. بر این اساس، چارچوب تحلیلی پژوهش حاضر بر ترکیب دو رهیافت استوار است: نخست، تحلیل گفتمان انتقادی که امکان واکاوی فرایندهای زبانی و معنایی در تولید اخبار و بازنمایی ایدئولوژی‌ها را فراهم می‌آورد؛ دوم،

نظریه تأثیر سی.ان.ان. که نقش رسانه‌های فراملی در شکل‌دهی به تصمیمات سیاست خارجی را تبیین می‌کند. ترکیب این دو رویکرد زمینه‌ای فراهم می‌سازد تا از یک سو سازوکارهای زبانی و گفتمانی در پوشش اخبار مربوط به برجرام شناسایی شود و از سوی دیگر، تأثیر این بازنمایی‌ها بر سیاست‌ورزی و تصمیمات دیپلماتیک ایالات متحده مورد ارزیابی قرار گیرد.

۳-۱. تحلیل گفتمان انتقادی^۱

گفتمان به معنای استفاده از زبان برای انتقال معنا، تعامل اجتماعی و شکل‌دهی واقعیت‌های اجتماعی است و در عمل نقش کلیدی در شکل‌دهی به افکار، رفتارها و کنش‌های اجتماعی دارد (یورگنسن، ۱۳۸۹: ۱۲۸). تحلیل گفتمان نیز روش کاربردی پژوهش زبانی بوده که با پرداختن به عناصر زبانی و فرازبانی^۲ در تولید متن، انگیزه‌های ایجاد متن و ارتباط متن با کارکردهای فکری و اجتماعی آن را بیان می‌دارد (آقاگل‌زاده، ۱۳۸۶: ۲۴-۲۵؛ یارمحمدی، ۱۳۸۳: ۱۴۲). نظریه تحلیل گفتمان انتقادی با بررسی کنش زبانی و کاربرد زبان در بسترهای اجتماعی، جایگاه زبان را در شکل‌دهی به روابط اجتماعی، قدرت و ایدئولوژی آشکار نموده و نقش‌آفرینی آن را در فرایندهای تغییر اجتماعی بازنمایی می‌کند (Fairclough, 1992; Johnstone, 2008).

این دیدگاه ضمن هم‌پیوندی با رویکردهای زبان‌شناسی نشانه‌شناختی، هرمنوتیک گادامر^۳ (با تأکید بر تاریخ‌مندی فهم) و مباحث تبارشناسی و دیرینه‌شناسی میشل فوکو^۴ در پی آشکارسازی نظامی معرفتی و ساختارمند از قواعد و معانی است که در یک بستر زبانی معین شکل گرفته و بر تمامی عرصه‌های زندگی اجتماعی تأثیر می‌گذارد. بر این اساس، آدیان به‌واسطه این نظام زبانی، جهان خود را فهم و روایت می‌نمایند (مک‌دانل، ۱۳۸۰: ۶۹-۷۰).

نظریه تحلیل گفتمان انتقادی متون را در سه حوزه توصیف (متن)^۵، تفسیر (عمل گفتمانی) و تبیین (سیاست اجتماعی)، با لحاظ دال مرکزی به‌عنوان وجه مشترک سطوح مختلف کنش زبانی تحلیل می‌کند (فرکلاف، ۱۳۷۹، ۲۱۴-۲۱۶؛ آقاگل‌زاده، ۱۳۸۶: ۱۸-۱۹). در این گستره امکان بررسی نحوه تولید، توزیع و مصرف معنا در متن (اخبار و گزارش‌های رسانه‌ای) فراهم می‌شود و به شناسایی سازوکارهای ایدئولوژیک و قدرت کمک می‌کند (قجری و نظری، ۱۳۹۲: ۸۶-۸۹).

1. Critical Discourse Analysis

2. Extra – textual- real

3. Hans-Georg Gadamer

4. Michel Foucault

5. Description

مطالعات متعددی نشان داده‌اند که رسانه‌ها با انتخاب واژگان، ساختار خبری و نحوه ارائه اطلاعات، می‌توانند ایدئولوژی‌های خاصی را بازتولید کرده و بر افکار عمومی تأثیرگذار باشند (Prayudha & Fawwaz, 2019). در این نوع تحلیل نشان داده می‌شود که چگونه انتخاب واژگان، ساختار جملات و چارچوب‌بندی اخبار می‌تواند به نگرش‌ها و تصمیم‌گیری‌ها جهت داده و روابط اجتماعی و هویت‌ها را شکل دهد.

۲-۳. بازنمایی^۱

بازنمایی فرایندی است که طی آن معنا از طریق زبان و سایر نظام‌های دلالتی تولید و منتقل می‌گردد (هال، ۱۳۹۱: ۳۵۰-۳۵۱). البته این مفهوم تنها محدود به زبان نیست، بلکه هر نظام نشانه‌ای یا رسانه‌ای که بتواند واقعیت بیرونی را قابل فهم سازد در این دسته قرار می‌گیرد. رسانه‌ها در این میان نقش محوری داشته و دارند؛ به گونه‌ای که تجربه‌های اجتماعی مخاطبان را با عرضه تصاویر، گزارش‌ها و روایت‌ها شکل می‌دهند (Hall & Jhally, 2007: 4-5). به همین دلیل، رسانه را می‌توان بستری دانست که کنشگران اجتماعی از طریق آن جهان پیرامون را معنادار می‌سازند. این فرایند به شیوه استفاده از زبان، انتخاب واژگان و چارچوب‌های خاصی وابسته است که تولیدکنندگان پیام در روایت رویدادها به کار می‌گیرند (فن‌دایک، ۱۳۸۲: ۱۶-۱۷). با توجه به این گفته‌ها، رسانه‌ها نسبت به روایتگری از پدیده‌ها خنثی نبوده و در پی بازتابی ساده از واقعیت نیستند، بلکه با بازنمایی، فرایندی فعال در شکل‌دهی به ادراک و تفسیر مخاطبان از واقعیت اجتماعی می‌پیمایند و با ابزار زبانی و تولید دانش در جهت تضعیف یا تثبیت قدرت در گفتمان ویژه عمل می‌کنند (Hall & Jhally, 2007: 32-33). بر این اساس، بازنمایی نوعی روایتگری، تولید و توزیع معنا در قالب گفتمانی با هدف کنترل نظام قدرت است.

۳-۳. نظریه تأثیر سی.ان.ان.^۲

این نظریه به تبیین نقش رسانه در سیاست خارجی و روابط بین‌الملل می‌پردازد (Cohen, 1963: 15-16; Neuman, 1996). در این چارچوب، شبکه خبری سی.ان.ان. با راهبرد بنیادین برجسته‌سازی، ایفای نقش بازدارنده در تحقق اهداف سیاسی و شتاب‌بخشی به فرایند تصمیم‌گیری در سیاست‌گذاری، سیاست خبری خود را پیگیری می‌کند. راهبردهای بازگفته را می‌توان با مراحل

1. Representation

2. CNN Effect Theory

مختلف فرایند خطی سیاست، هرچند به‌طور نسبی و غیرکامل، همسان دانست. در مرحله نخست، برجسته‌سازی از طریق بازنمایی گزینشی و پوشش عاطفی-احساسی نسبت به وقایع، به‌ویژه بحران‌های انسانی و فجایع، بر دستور کار سیاست خارجی اثر می‌گذارد و اولویت‌های آن را تغییر می‌دهد؛ چنان‌که نمونه‌هایی از این روند در سومالی، بوسنی و هائیتی مشاهده شده است (Livingston, 1997: 2). در مرحله دوم، رسانه‌ها می‌توانند با بازنمایی ویژه از مسائل، فرایند تصمیم‌گیری و اجرای سیاست را شتاب دهند یا در مواردی به‌عنوان مانعی در مسیر دستیابی به اهداف سیاست‌گذاران عمل نمایند. در میان این راهبردها، برجسته‌سازی مهم‌ترین شیوه شبکه سی.ان.ان. در بازتاب سیاست خارجی ایالات متحده به شمار می‌آید. پوشش‌های عاطفی و تأثیرگذار این شبکه، علاوه بر جهت‌دهی به افکار عمومی، می‌تواند در مشروعیت‌بخشی یا محدودسازی اقدامات دولت‌ها در حوزه سیاست خارجی نقش ایفا کند.

در پژوهش حاضر، از راهبرد برجسته‌سازی به‌عنوان محور اصلی نظریه تأثیر سی.ان.ان. استفاده می‌شود تا شیوه بازنمایی این شبکه از توافق هسته‌ای ایران (برجام) در دوران ریاست‌جمهوری باراک اوپاما در چارچوب تحلیل گفت‌وگو مورد بررسی قرار گیرد. افزون بر آن، چنین کنشگری خبرگزاری در چارچوب دیدگاه «نقش جهانی آمریکا» در رهبری جهانی با منطق شش‌گانه برتری‌طلبی، واقع‌گرایی، انزواگرایی، لیبرالیسم، بین‌الملل‌گرایی لیبرال و ضد امپریالیسم افراطی قابل‌دریافت است (کالهان، ۱۳۸۷: ۹۸). منطق بازگفته تصویری از نقش جهانی مطلوب برای ایالات متحده ارائه می‌دهد و چارچوبی برای فهم انتخاب راهبردهای سیاست خارجی این کشور در تعامل با نظام بین‌الملل است. در این میان، واقع‌گرایی جایگاه ویژه‌ای دارد؛ زیرا امنیت ملی را مهم‌ترین ارزش دانسته و بر تقویت قدرت آمریکا در نظام بین‌الملل تأکید می‌کند.

در ادامه و در راستای چارچوب نظری پژوهش و عملیاتی‌سازی رویکرد تحلیل گفت‌وگو انتقادی برای واکاوی گزارش‌های چهارگانه سی.ان.ان. جدول زیر طراحی شد.

جدول ۱. طرح سه‌ساحتی تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف، عملیاتی‌سازی برای تحلیل چهار گزارش سی.ان.ان. دربارهٔ برجام

سطح / ساخت	چیستی و هدف	مؤلفه‌های اصلی	کاربرد در پژوهش رسانه‌ای	مثال / پرسش راهنما برای تحلیل گزارش‌ها
توصیف	تمرکز بر ساخت زبانی و ویژگی‌های متنی برای آشکارسازی معنای آشکار و نهان	انتخاب واژگان (ارزشی)، ساختار نحوی، انسجام و سازمان متن، بهره‌مندی از استعاره	بررسی واژگان سی.ان.ان. و تحلیل بار معنایی آن‌ها در بازنمایی برجام	آیا از واژهٔ توافق استفاده شد یا امتیاز؟ کنشگران ایرانی با فعل‌های کنش‌پذیر معرفی شدند یا کنشگر؟ از چه استعاره‌هایی استفاده شد؟
تفسیر	تحلیل نحوهٔ تولید، توزیع و مصرف متن؛ توجه به ارتباط میان متن و بستر گفتمانی	بینامتنیت، چارچوب معنایی، نقش ایدئولوژی در معنابخشی، بازنمایی کنشگران	تحلیل پیوند گزارش‌های سی.ان.ان. با منابع سیاسی (جمهوری‌خواهان، اسرائیل و کاخ سفید) و نحوهٔ برجسته‌سازی حذف صداها	گزارش‌ها به چه منابعی استناد کردند؟ صداها موافق و مخالف چگونه نمایندگی شدند؟ گزارش برجام در چارچوب امنیتی بود یا دیپلماتیک؟
تبیین	قرار دادن متن در بستر اجتماعی-سیاسی و بررسی پیوند آن با قدرت و ایدئولوژی	ایدئولوژی مسلط و بازتولید قدرت، بازنمایی روابط بین‌المللی، نقش رسانه در هژمونی سیاسی	بررسی چگونگی استفادهٔ سی.ان.ان. از برجام برای تقویت سیاست خارجی اوباما و مدیریت افکار عمومی در سطح داخلی و جهانی	این گفتمان رسانه‌ای چگونه به مشروعیت‌سازی دیپلماسی اوباما یا بی‌اعتبار کردن سیاست فشار حداکثری کمک کرد؟ آیا این گزارش نقش هژمونیک آمریکا در نظم بین‌المللی را تقویت کرد یا به چالش کشاند؟ این بازنمایی چه تأثیری در موازنهٔ قدرت در روابط بین‌الملل داشت؟

۴. روش پژوهش

روش این جستار بر پایه تحلیل کیفی و انتقادی استوار است. در این مسیر از تحلیل گفت‌وگو انتقادی به‌مثابه رویکرد اصلی بهره گرفته شد؛ زیرا این چارچوب، می‌توان امکان فهم سازوکارهای زبانی و گفت‌وگویی را فراهم ساخت که به‌واسطه آن‌ها قدرت، ایدئولوژی و هنجارهای اجتماعی در متون و رسانه‌ها بازتولید گردند. در این جهت، الگوی نورمن فرکلاف برای تحلیل سه‌سطحی (تحلیل متن، تحلیل گفت‌وگو و تحلیل بافت اجتماعی-تاریخی) مبنای اصلی بررسی است. برای گردآوری داده‌ها، متون رسانه‌ای، اسناد تاریخی-سیاسی و نیز نمونه‌های بازنمایی پدیده‌های اجتماعی و سیاسی در رسانه‌های داخلی و خارجی انتخاب شدند. معیار انتخاب داده‌ها میزان برجستگی در تولید و بازتولید گفت‌وگو و نیز ارتباط مستقیم آن‌ها با موضوع پژوهش است. در گام نخست، با استفاده از رویکرد بازنمایی، نحوه بازتاب مفاهیم، ارزش‌ها و هویت‌ها در گفت‌وگو مورد واکاوی قرار گرفت. این مرحله به پژوهش امکان داد که دریابد چه عناصری برجسته و چه عناصری به حاشیه رانده شدند و چگونه تصویرسازی از واقعیت در قالب نشانه‌های زبانی شکل گرفت.

در ادامه، به‌کارگیری نظریه تأثیر سی.ان.ان. به‌منظور تبیین قدرت رسانه‌های جهانی در شکل‌دهی به افکار عمومی و تأثیرگذاری بر سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌های کلان مدنظر قرار گرفت. بر این اساس، این نظریه به‌مثابه ابزاری تکمیلی عمل نموده و بیان داشته که چگونه بازنمایی‌های رسانه‌ای می‌توانند افزون بر ادراک عمومی، بر کنش‌های سیاسی نیز تأثیر مستقیم داشته باشند. تحلیل نهایی از تلفیق سه رویکرد پیش‌گفته، بازنمایی شد تا شبکه‌ای از معانی، قدرت و تأثیر رسانه‌ای آشکار شود.

۵. جایگاه و اهمیت شبکه خبری سی.ان.ان.

تا دهه ۱۹۸۰ رسانه‌های خبری ایالات متحده بیشتر ماهیتی ملی داشتند و فعالیت برون‌مرزی آن‌ها محدود به حوزه‌های دولتی بود؛ اما با پیدایی فناوری‌های نوین ارتباطی (دیجیتال، ماهواره‌ای و تحولات برآمده از خصوصی‌سازی و رفع محدودیت‌های قانونی) زمینه تکوین رسانه‌های فراملی فراهم گشت (McChesney, 2001). در این دوره، شرکت‌های بزرگ رسانه‌ای به‌سرعت بر فضای خبری جهان چیره گشتند و در عمل سهم درخوری از جریان اطلاعات جهان را در اختیار گرفتند. در میان آن‌ها، دو شبکه سی.ان.ان. و بی.بی.سی. جایگاه برجسته‌تری یافتند که به‌ترتیب وابسته به شرکت‌های تایم وارنر و کامکست بودند (سقای بی‌ریا، ۱۳۹۶: ۱۲۹-۱۳۰). رشد سی.ان.ان.

پرسشی بنیادین را در حوزه سیاست خارجی آمریکا برانگیخت؛ این «فراگیری رسانه‌ای» تا چه اندازه می‌تواند بر تصمیمات دولت، به‌ویژه در سیاست خارجی، اثر بگذارد؟ تحلیلگران بر این باور بودند که رسانه‌های جهانی با برجسته‌سازی برخی موضوعات، فشار مضاعفی بر سیاست‌گذاران وارد می‌کنند تا به موضوعاتی واکنش نشان دهند که در دستور کار روزنامه‌نگاران قرار دارد (Robinson, 1999: 301).

در این شرایط، با فروپاشی نظام دوقطبی و پایان اجماع ضد کمونیستی، رابطه‌ای ایدئولوژیک میان روزنامه‌نگاران و سیاست‌گذاران آمریکایی شکل گرفت که به بازتعریف نقش رسانه در سیاست خارجی انجامید؛ به‌گونه‌ای که در دوران پس از جنگ سرد، ایالات متحده بیش از گذشته سیاست خارجی خود را در واکنش به «تصویر و انگیزه» شکل داد و تلویزیون و بازنمایی‌های رسانه‌ای در قالب تصاویر، به محرک مستقیم تصمیمات سیاسی تبدیل شدند. به هر روی، شبکه سی.ان.ان. به‌عنوان کنشگری فعال در شکل‌دهی افکار عمومی و تأثیرگذاری بر سیاست خارجی ایالات متحده تبدیل شد. در نمونه‌ای پوشش لحظه‌ای تحولات جهانی، مصاحبه‌های اختصاصی با رهبران سیاسی از جمله رؤسای جمهوری ایران توسط خبرنگاران برجسته‌ای چون کریستین امان‌پور، و بازنشر گسترده گزارش‌های آن در رسانه‌های بین‌المللی و داخلی کشورها (از جمله ایران)، جایگاه ویژه‌ای برای سی.ان.ان. در عرصه سیاست جهانی ایجاد کرده است (Kung-Shakleman, 2000: 319).

۶. اخبار شبکه خبری سی.ان.ان. در زمینه معاهده برجام

پیش از دستیابی به توافق نهایی ایران و کشورهای ۵+۱ در چارچوب برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) پیرامون فعالیت‌های هسته‌ای ایران، توافق موقت ژنو زمینه‌ای تازه برای روابط تهران و واشنگتن فراهم کرد. در این دوره و همزمان با مذاکرات، شبکه خبری سی.ان.ان. تلاش داشت از طریق برجسته‌سازی رسانه‌ای، اهمیت این گفت‌وگوها را پررنگ کرده و سیاست خارجی دولت اوپاما را مورد حمایت قرار دهد. این شبکه با انتشار اخبار و گزارش‌هایی که بیشتر در گستره دو کشور ایران و ایالات متحده آمریکا به‌سمت تعامل و هم‌کنشی تمرکز داشتند، چارچوب‌گذاری خود را بر مبنای تقویت دیپلماسی دولت اوپاما ترسیم کرد. برای تحلیل گفتمان خبری سی.ان.ان.، چهار گزارش بر اساس ارزش‌های خبری «درب‌گیری»، «برخورد» و «تازگی» انتخاب شد.

(۱) از نمونه‌های شاخص مربوط به سال ۲۰۱۳ که در آن، شبکه سی.ان.ان. گزارشی تصویری با عنوان «مشاهده خبرنگار سی.ان.ان. در ایران» منتشر کرد. در این گزارش، جیم اسکیتو، خبرنگار ارشد امنیت ملی سی.ان.ان.، نتایج سفر خود به ایران را همراه با مشاهدات عینی و تصاویر متعدد منتشر کرد. او تهران را شهری «پر جنب و جوش» توصیف کرد و نوشت: «پیش از سفر به ایران بسیاری از دوستانم به من می‌گفتند مراقب خودت باش. اما من به آن‌ها لبخند می‌زدم و می‌گفتم سیاست به کنار، ایران یکی از میهمان‌نوازترین کشورهای در منطقه و جهان است که من تا کنون به آن سفر کرده‌ام.» اسکیتو در گزارش خود تصاویری از کوه‌های برفی تهران، حضور نیروهای نظامی در نماز جمعه مصلا، کافه‌های تهران و همچنین تجربه غذاهایی مانند دیزی و کباب را بازتاب داد. او همچنین در توصیف ساختمان وزارت امور خارجه ایران نوشت: «ساختمان وزارت خارجه ایران در تهران ترکیبی است از معماری ایرانی با معماری کلاسیک اروپایی». این خبرنگار در بخشی دیگر از گزارش خود به گفت‌وگو با دانش‌آموزانی اشاره می‌کند که برای بازدید از موزه تاریخ به وزارت امور خارجه آمده بودند: «نه آن‌ها خوب انگلیسی می‌دانستند و نه من فارسی، اما وقتی گفتم من یک آمریکایی هستم و از نیویورک آمده‌ام، دانش‌آموزان ایرانی خندیدند و استقبال کردند. مطمئنم این دانش‌آموزان هیچ مشکلی در دوست شدن با پسران من نداشته باشند. این بچه‌ها هیچ فرقی با بچه‌های آمریکایی ندارند.» او همچنین تصویری از سفارت پیشین آمریکا در تهران منتشر کرد و نوشت: «متوجه شدم مردم این روزها توجه زیادی به این مکان نشان نمی‌دهند.» این گزارش نشان می‌دهد که سی.ان.ان. در چارچوب پوشش خبری خود تلاش کرده بود وجهه‌ای متفاوت از جامعه ایران ارائه دهد؛ تصویری که ضمن کاهش سطح تهدیدپذیری، امکان تقویت دیپلماسی فرهنگی و سیاسی دولت اوباما را فراهم نماید (دیپلماسی ایرانی، ۱۳۹۲).

(۲) آغاز مذاکرات و برجسته‌سازی رویکردهای متفاوت (۲۰۱۳). در اوایل مذاکرات مرتبط با برجرام، سی.ان.ان. گزارشی منتشر کرد که در آن دیدگاه‌های متفاوت بازیگران اصلی بازتاب داده شد. این شبکه در روایت خود نوشت که کاخ سفید توافق هسته‌ای را به منزله «قطعه‌ای تبلیغی» معرفی کرده است که در آن بر اصول اساسی سیاست خود تأکید شده بود. در مقابل، مقامات ایرانی نیز همین موضوع را به عنوان یک دستاورد مهم برجسته می‌کردند. همچنین سازمان ملل متحد و اتحادیه اروپا توافق را گامی بزرگ با «پتانسیل فوق‌العاده» دانستند. در نقطه مقابل، اسرائیل

توافق را بر مبنای «خودتوهم» جهانی خواند و هشدار داد که چنین توافقی می‌تواند به ایران در نزدیک‌تر شدن به بمب هسته‌ای کمک کند. افزون بر این، برخی از جمهوری‌خواهان آمریکا نیز نسبت به اهداف و نیت‌های دولت اوباما در پیشبرد این توافق ابراز تردید کردند (CNN, 2013).

۳) توافق لوزان و بازتاب رسانه‌ای (۲۰۱۵). در پی حصول توافق سیاسی در سوئیس (لوزان) میان ایران و کشورهای ۵+۱، سی.ان.ان. گزارشی منتشر کرد که به نقش احتمالی این توافق در تاریخ سیاسی آمریکا پرداخت. این گزارش تأکید داشت: «اگر توافق سیاسی حاصل شده در سوئیس به یک پیمان واقعی تبدیل شود که مورد احترام هر دو طرف قرار گیرد، اوباما به‌عنوان رهبری که بیگانگی شدیداً تلخ با ایران را خنثی کرد، مستحق جایگاه ویژه‌ای در تاریخ خواهد بود (CNN, 2015).

۴) پذیرش نهایی برجام و منازعه سیاسی (۲۰۱۵). پس از پذیرش رسمی برجام توسط ایران و کشورهای ۵+۱، سی.ان.ان. در گزارشی دیگر موضع دولت اوباما را پررنگ کرد. در این گزارش آمده است که رئیس‌جمهور آمریکا در یک بیانیه تلویزیونی و سپس در گفت‌وگویی با نیویورک‌تایمز اظهار داشت: «این توافق قطعی‌ترین مسیری است که ایران از طریق آن به سلاح هسته‌ای دست پیدا نمی‌کند.» اوباما همچنین اعلام کرد که در روزهای بعدی با حضور در نشست‌های خبری، به پرسش‌های خبرنگاران در این زمینه پاسخ خواهد داد. در ادامه، سی.ان.ان. به مخالفت‌های گسترده جمهوری‌خواهان در واشنگتن و بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل، اشاره می‌کند. مخالفان توافق آن را «یک اشتباه شگفت‌انگیز و تاریخی» توصیف کرده بودند. همچنین جمهوری‌خواهان در کنگره اعلام کرده بودند که مفاد توافق را به‌طور جدی مورد بررسی قرار خواهند داد و برخی از آنان از همان ابتدا ایرادهایی اساسی نسبت به آن مطرح کرده بودند (Mullen & Robertson, 2015).

۷. تحلیل داده‌ها

۷-۱. تحلیل گفتمان انتقادی گزارش‌های CNN درباره برجام در سطح توصیف

شناخت ساحت متن بر پایه بافت متن و روابط منطقی میان واژگان و معناست. در این سطح، تمرکز بر ویژگی‌های زبانی و واژگانی متن است و بررسی می‌شود که انتخاب واژگان چگونه واقعیت اجتماعی، روابط قدرت و موضع‌گیری‌های ایدئولوژیک را بازنمایی می‌نماید (فرکلاف،

۱۳۷۹: ۱۷۱-۱۷۲). این سطح بر سه نوع ارزش واژگانی، ارزش‌های تجربی، رابطه‌ای و بیانی تأکید دارد. در ادامه، هریک از این مؤلفه‌ها تعریف شده و سپس در گزارش‌های چهارگانه سی.ان.ان. دربارهٔ برجرام تحلیل شدند.

۷-۱-۱. ارزش‌های تجربی^۱

ارزش تجربی زبان به نحوهٔ بازنمایی واقعیت‌ها، رویدادها و تجربه‌های جهان اجتماعی و برجسته‌سازی معنایی ویژه در متن اشاره دارد (Fairclough, 1992: 76). در این گستره، زبان امری خنثی و بی‌طرف نبوده و بهره‌مندی یک رسانه از واژه‌ها (از استعاره‌ها، افعال و صفات) و ساختارهای ویژه جهت انتقال برداشت خاص مبتنی بر ایدئولوژیک از یک رویداد است. در گزارش سال ۲۰۱۳ خبرنگار سی.ان.ان. در سفر به ایران، واژگانی مانند «پرجنب‌وجوش»، «میهمان‌نواز» و «کوه‌های برفی» با دارا بودن ارزش تجربی مثبت، حوزهٔ معنایی فرهنگی-اجتماعی را برجسته ساخته و ایران به عنوان جامعه‌ای عادی و انسانی معرفی شد. در گزارش مربوط به توافق موقت ژنو، واژه‌هایی مانند «قطعه‌نامه»، «سازش» و «پتانسیل فوق‌العاده» دلالت بر امید و دیپلماسی دارند، در حالی که اصطلاح «خودتوهم جهانی» نگاهی منفی و بدبینانه القا می‌کند. در گزارش ۲۰۱۵ پیرامون توافق لوزان سوئیس، تعبیر «پیمان واقعی» و «خنثی کردن بیگانگی شدیداً تلخ» بر حوزهٔ صلح و آشتی تمرکز داشته و اوپاما در نقش یک رهبر تاریخی بازنمایی شد. در گزارش پذیرش برجرام، تعبیر «قطعی‌ترین مسیر جلوگیری از دستیابی به سلاح هسته‌ای» و «اشتباه شگفت‌انگیز و تاریخی» برای توصیف جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای، بازنمایی قاطع و مطمئن از دستاورد اوپاما است.

۷-۱-۲. ارزش‌های رابطه‌ای^۲

ارزش‌های رابطه‌ای بیانگر آن است که زبان چگونه روابط قدرت، جایگاه‌های کنشگران و موقعیت ارتباطی میان گوینده و مخاطب را بازتولید می‌کند (Fairclough, 1992: 64). در این گستره زبان نشان‌دهنده و تثبیت‌کنندهٔ روابط قدرت، منزلت اجتماعی و جایگاه کنشگران است. در گزارش نخست، خبرنگار سی.ان.ان. با نقل مستقیم تجربه‌های شخصی «بچه‌ها هیچ فرقی با بچه‌های آمریکایی ندارند» به عنوان «شاهد هم‌دل» بازنمایی شد و ایرانیان به عنوان «دیگری نزدیک» تصویر

1. Experiential Value

2. Relational Value

گشتند که تلاش شد رابطه‌ای انسانی و برابر میان دو ملت ساخته و کاهش فاصله سیاسی میان دو ملت را بازنمایی کند؛ هرچند این رابطه در چارچوب گفتمان رسانه‌ای آمریکا محدود ماند. در گزارش دوم، اوباما و مقامات ایرانی «مدافعان توافق» معرفی شده و اسرائیل و جمهوری خواهان در جایگاه «مخالفان سرسخت» قرار گرفتند؛ این امر قطب‌بندی سیاسی را برجسته نمود. در گزارش سوم، اوباما به عنوان «رهبر تاریخی» بازنمایی شد و سایر کنشگران به حاشیه رفتند. در این حوزه روابط قدرت میان بازیگران بین‌المللی از طریق تقابل‌ها بازنمایی گشت. ایران تهدید بالقوه، آمریکا و اوباما به عنوان میانجی و رهبر و اسرائیل در جایگاه مخالف و منتقد معرفی شد. در اینجا سی.ان.ان. افزون بر اینکه موقعیت آمریکا را به عنوان کنشگر برتر در نظام بین‌الملل تثبیت کرد، از اوباما شخصیتی مقتدر و رهبری تاریخی ساخت. در گزارش چهارم، رابطه تقابلی میان اوباما در موضع «گوینده مقتدر» و «مخالفان» (جمهوری خواهان و نتانیاهو) به عنوان «چالشگران» برجسته شد. این تقابل دو پیام داشت: نخست، مشروعیت بخشی بیشتر اوباما در مقام رهبر جهانی و دوم، نامشروع جلوه دادن مخالفان به عنوان مانع صلح و دیپلماسی. در این میان، ایران بیشتر به عنوان «موضوع توافق» و نه «کنشگر فعال» بازنمایی شد.

۷-۱-۳. ارزش‌های بیانی^۱

به موضوع گیری‌ها، قضاوت‌های ارزشی و نگرش‌هایی اشاره دارند که به صورت آشکار یا ضمنی در متن بازتاب یافته‌اند (Fairclough, 1992: 87). رسانه سی.ان.ان. در توضیحی با کاربست واژگان خاص، افزون بر انتقال اطلاعات (ارزش تجربی) و بازنمایی روابط (ارزش رابطه‌ای)، احساسات، داوری‌ها و جهت گیری‌های ارزشی را نیز منتقل نمود. ارزش بیانی در قالب واژگان عاطفی (مثبت/منفی)، استعاره‌ها و پرچسب‌ها (شدت یا ضعف تأکید زبانی) و ساخت‌های بلاغی بازنمایی می‌گردد.

سی.ان.ان. در گزارش نخست، با کاربرد عبارات «میهمان‌نوازترین»، «پرجنب و جوش» و «هیچ فرقی با بچه‌های آمریکایی ندارند» داوری مثبت نسبت به جامعه ایرانی ارائه کرد. در این گزارش خبرنگار با واژگان عاطفی تلاش کرد وجه انسانی و مثبت ایران در سطح فرهنگی-اجتماعی را نمایش دهد، در حالی که سطح سیاسی هنوز تهدیدآمیز بازنمایی شد. در گزارش دوم، تعبیری مانند «گام بزرگ» و «پتانسیل فوق‌العاده» حاکی از داوری مثبت‌اند، حال آنکه تعبیر «خودتوهم

1. Expressive Value

جهانی» قضاوتی منفی در آن وجود دارد. این تقابل بیانی نشان‌دهنده موضع ضمنی سی.ان.ان. در حمایت از روایت اوپاما است. در گزارش سوم، عبارت «مستحق جایگاه ویژه در تاریخ» بازتاب موضع‌گیری ستایش‌آمیز به اوپاما است. توصیف «بیگانگی تلخ» استعاره‌ای عاطفی برای نشان دادن شدت تقابل ایران و آمریکا و نقش مثبت اوپاما در رفع آن است. در گزارش چهارم، «قطعی‌ترین مسیر» نشان‌دهنده اطمینان‌بخشی مثبت و «اشتباه شگفت‌انگیز و تاریخی» منعکس‌کننده داوری منفی و تحقیرآمیز مخالفان است. سی.ان.ان. با بازنمایی این دوگانگی، فضایی عاطفی ایجاد کرد که در آن روایت اوپاما قوی‌تر و معتبرتر جلوه نماید.

۲-۷. تحلیل گفتمان انتقادی گزارش‌های سی.ان.ان. درباره برجرام در سطح تفسیر

در این سطح، کوشیده شد نشان داده شود که چگونه متون رسانه‌ای با استفاده از منابع بینامتنی، چارچوب‌های معنایی و شیوه‌های بازنمایی، معنا را برای مخاطبان تولید و تثبیت می‌نمایند. این سطح به فرایندهای شناختی و ایدئولوژیک که میان متن و بافت واسطه می‌شوند توجه دارد (Fairclough, 1992: 78-79).

۱-۲-۷. بینامتنیت^۱

بینامتنیت به معنای حضور صریح یا ضمنی متون، روایت‌ها، صداها و گفتمان‌های دیگر در متن است (Fairclough, 1992: 117-118). رسانه‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به گفته‌ها، مواضع یا گفتمان‌های دیگران استناد می‌کنند و از این طریق متن خود را معتبر یا جهت‌دار می‌سازند. اهمیت بینامتنیت در تحلیل گفتمان انتقادی این است که نشان دهد کدام روایت‌ها برجسته و معتبر و کدام برداشت و صداها به حاشیه برود. در گزارش نخست، سی.ان.ان. (مشاهدات خبرنگار در تهران)، از نقل‌قول مستقیم از تجربه شخصی خبرنگار «یکی از مهمان‌نوازترین کشورها» و گفت‌وگو با دانش‌آموزان بهره برد. در گزارش دوم (مذاکرات ژنو)، سی.ان.ان. به مواضع چندین کنشگر بین‌المللی همانند کاخ سفید («قطعه‌نامه‌ای که بر عقاید اصلی خود تأکید کرد»)، مقامات ایرانی («تأکید بر مشروعیت توافق»)، سازمان ملل و اتحادیه اروپا («گامی بزرگ با پتانسیل فوق‌العاده»)، اسرائیل («خودتوهم جهانی») و جمهوری خواهان آمریکا («ابراز تردید نسبت به اهداف اوپاما») ارجاع داد. این شبکه با برجسته‌سازی مواضع دولت اوپاما و اتحادیه اروپا، و در مقابل بازنمایی

1. Intertextuality

اسرائیل و جمهوری خواهان به عنوان صداهای منتقد، بینامتنیت را به سود گفتمان رسمی کاخ سفید سامان داد. این نوع بینامتنیت، صدای شهروندان عادی ایران را وارد متن کرد، اما بیشتر برای انسانی سازی تصویر ایران در مقابل فضای تهدید آمیز سیاسی استفاده شد.

گزارش سوم (۲۰۱۵)، نقل قول از تحلیلگران و خود سی.ان.ان. است. اوپاما «مستحق جایگاه ویژه در تاریخ» است. صدای اوپاما و گفتمان تاریخی سازی توافق برجسته شد، در حالی که مخالفان کمابیش غایب اند. این نوع بینامتنیت بازتاب صدای تک قطبی حمایت از اوپاما را نشان می داد. سی.ان.ان. در گزارش چهارم با نقل قول مستقیم از اوپاما («قطعی ترین مسیری است که ایران از طریق آن به سلاح هسته ای دست پیدا نمی کند») و مخالفان اعم از جمهوری خواهان و نتانیاهو («اشتباه شگفت انگیز و تاریخی») تقابل گفتمانی را با استفاده از بینامتنیت بازنمایی کرد، اما نحوه قاب بندی روایت به گونه ای است که سخنان اوپاما را مطمئن تر و منطقی تر بازنمون ساخت.

۷-۲-۲. چارچوب سازی^۱

چارچوب ها به منظور برجسته ساختن برخی جنبه های یک موضوع و نادیده گرفتن جنبه های دیگر به کار می روند. شیوه ای که یک موضوع بر اساس آن چارچوب بندی می شود، تعیین می کند که افراد چگونه آن را ادراک و ارزیابی کنند (Entman, 1993, 51-57). بر این اساس، چارچوب سازی عبارت است از انتخاب برخی جنبه های واقعیت و برجسته سازی آن ها در متن ارتباطی، به گونه ای که معنای خاصی برای تفسیر رویداد، ارزیابی اخلاقی و تجویز راهکار ایجاد شود. در این جهت، رسانه ها با چارچوب سازی اطلاعات و تصاویر از واقعیت ها و در طی فرایندهای برنامه ریزی شده به وجود آورنده واقعیتی اجتماعی خواهند بود. رسانه های خبری طی فرایند چارچوب سازی سعی می کنند تا در زمان مقتضی و در راستای منافع سیاست گذاران، مالکان و حامیان خود، با شکل دهی به افکار عمومی، فهم مخاطبان خود را از موضوعی خاص در مسیر دلخواه خود هدایت کنند (مهدی زاده، ۱۳۸۹، ۸۱-۸۳؛ امیدی و رشیدی، ۱۳۹۶: ۱۴۲).

سی.ان.ان. در گزارش نخست، با کاربرد عبارات «میهمان نوازترین»، «پر جنب و جوش» و «هیچ فرقی با بچه های آمریکایی ندارند» داوری مثبت نسبت به جامعه ایرانی ارائه کرد. در این گزارش خبرنگار با واژگان عاطفی تلاش کرد وجه انسانی و مثبت ایران در سطح فرهنگی-اجتماعی را نمایش دهد، در حالی که سطح سیاسی هنوز تهدید آمیز بازنمایی شد. در گزارش دوم، تعبیری

مانند «گام بزرگ» و «پتانسیل فوق‌العاده» حاکی از داوری مثبت‌اند، حال آنکه تعبیر «خودتوهم جهانی» قضاوتی منفی در آن وجود دارد. این تقابل بیانی نشان‌دهنده موضع ضمنی سی.ان.ان. در حمایت از روایت اوپاما است. در گزارش سوم، عبارت «مستحق جایگاه ویژه در تاریخ» بازتاب موضع‌گیری ستایش‌آمیز به اوپاما است. توصیف «بیگانگی تلخ» استعاره‌ای عاطفی برای نشان دادن شدت تقابل ایران و آمریکا و نقش مثبت اوپاما در رفع آن است. در گزارش چهارم، «قطعی‌ترین مسیر» نشان‌دهنده اطمینان‌بخشی مثبت و «اشتباه شگفت‌انگیز و تاریخی» منعکس‌کننده داوری منفی و تحقیرآمیز مخالفان است. سی.ان.ان. با بازنمایی این دوگانگی، فضایی عاطفی ایجاد کرد که در آن روایت اوپاما قوی‌تر و معتبرتر جلوه نماید.

در رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی، بررسی چهارچوب معنایی امکان فهم چگونگی دستکاری رسانه‌ها در فرایند انتخاب و برجسته‌سازی، واقعیت را مطابق با منافع خاص سیاسی و ایدئولوژیک فراهم می‌سازد. در واقع، چهارچوب معنایی یکی از سازوکارهای اصلی هژمونیک‌سازی گفتمان است که به رسانه‌ها قدرت می‌دهد تا روایت مسلط را تثبیت کنند و دیدگاه‌های رقیب را به حاشیه برانند. در این گستره، قالب‌بندی گفتمانی شبکه سی.ان.ان. با بهره‌گیری از چارچوب‌های مشخص، برجام را در قالب‌هایی از پیش تعیین‌شده جای داد و بدین وسیله مسیر ادراک مخاطبان را هدایت کرد. در ادامه برای تحلیل گزارش‌های چهارگانه سی.ان.ان. در قالب چارچوب‌سازی از الگوی (انتمن)، تعریف مسئله،^۱ تشخیص علت،^۲ ارزیابی اخلاقی^۳ و تجویز راه‌حل^۴ استفاده شد.

گزارش اول که حاوی مشاهدات خبرنگار سی.ان.ان. در تهران است، ایران نه «تهدید هسته‌ای» بلکه کشوری با جامعه‌ای پر جنب‌وجوش و مهمان‌نواز، به‌عنوان مسئله تعریف شد. انتخاب واژگانی مثبت و تصاویر فرهنگی باعث شد ایران در چارچوبی متفاوت از «تهدید امنیتی» با بازنمایی «دیگری آشنا» به مخاطب معرفی شود. فاصله میان تجربه‌های روزمره مردم ایران با گفتمان‌های سیاسی خصمانه در آمریکا تشخیص علت است. در ارزیابی اخلاقی هم این گزارش کلیشه‌های منفی علیه ایران را نقد کرد و تصویر مثبتی از «دیگری ایرانی» ارائه داد. برجسته‌سازی مشترکات فرهنگی و انسانی برای فراهم کردن زمینه‌ای نرم در حمایت از سیاست دیپلماسی اوپاما به‌عنوان راه‌حل معرفی شد.

-
1. Problem Definition
 2. Causal Diagnosis
 3. Moral Evaluation
 4. Treatment Recommendation

در گزارش دوم، برنامه هسته‌ای ایران به‌عنوان بحران جهانی با پیامدهای امنیتی به‌عنوان مسئله تعریف شد و تقابل دیرینه ایران و آمریکا، اما با نقش میانجی‌گرانه سازمان ملل و اتحادیه اروپا به‌عنوان علت از سوی رسانه تشخیص داده شد. در ارزیابی اخلاقی، توافق ژنو به‌عنوان «گام بزرگ» ستایش شد و مخالفت اسرائیل و جمهوری‌خواهان در آمریکا به‌عنوان مانع برجسب‌گذاری شد. استمرار دیپلماسی و حمایت از ابتکار عمل اوباما برای حل و فصل بحران به‌عنوان راه‌حل بیان شد.

در گزارش سوم، بحران هسته‌ای ایران در آستانه حل شدن قرار دارد، مسئله دانسته شد و رهبری و ابتکار اوباما در کنار انعطاف ایران به‌عنوان تشخیص علت معرفی شد. در ارزیابی اخلاقی، اوباما به‌عنوان «رهبر تاریخی» بازنمایی می‌شود که توانسته خصومت دیرینه را کاهش دهد و راه‌حل نیز تبدیل توافق سیاسی به پیمان نهایی و کسب حمایت جهانی از آن تلقی گشت. بر این اساس، در این گزارش دو چارچوب متعارض «قطعی‌ترین مسیر جلوگیری از هسته‌ای شدن ایران» (چارچوب مثبت) و دیگر «اشتباه تاریخی» (چارچوب منفی) برجسته شد. این دوگانه گفته‌شده برای قطبی‌سازی معنا و ایجاد منظره در افکار عمومی بود.

گزارش چهارم سی.ان.ان. تهدید بالقوه ایران برای دستیابی به سلاح هسته‌ای به‌عنوان مسئله و ظرفیت‌های علمی و فنی ایران که نیازمند کنترل است، تشخیص علت تلقی شد. در ارزیابی اخلاقی، اوباما به‌عنوان مدافع عقلانیت و صلح معرفی شد و در مقابل، جمهوری‌خواهان و نتانیاهو «کارشکن» تصویر شدند. برجام نیز به‌عنوان تنها مسیر جلوگیری از جنگ و بی‌ثباتی منطقه به‌عنوان راه‌حل معرفی شد.

تحلیل چهارچوب معنایی در گزارش‌های سی.ان.ان. نشان می‌دهد که این رسانه همواره روایت خود را بر سه محور اصلی استوار کرده است: برجام به‌عنوان تنها راه‌حل عقلانی و مشروع در برابر بحران هسته‌ای ایران معرفی شده است. اوباما در مقام «رهبر مثبت، تاریخی و عقلانی» بازنمایی شده و به او نقش نجات‌دهنده داده می‌شود. مخالفان توافق (اسرائیل و جمهوری‌خواهان آمریکا) نیز مانع و مشکل‌ساز تصویر می‌شوند. بر این اساس، این الگوی سی.ان.ان. در بازنمایی برجام، نه صرفاً به اطلاع‌رسانی بلکه به چارچوب‌سازی در خدمت سیاست خارجی دولت اوباما پرداخته است. در واقع، این رسانه تلاش کرده است تا افکار عمومی را به حمایت از مسیر دیپلماسی و توافق هسته‌ای سوق دهد و در عین حال مشروعیت گفتمان مخالف را تضعیف کند.

۷-۲-۳. نقش ایدئولوژی در فرایند تفسیر

در سطح تفسیر، ایدئولوژی مجموعه‌ای از مفروضات طبیعی شده ناشی از باورهای اجتماعی است که شیوه جهت‌دهی به درک، بازنمایی و برداشت مخاطب را فراهم می‌کند (Fairclough, 1992: 72). در گستره تفسیر متون، نقش ایدئولوژی به مثابه محوری‌ترین عناصر تحلیل برجسته شد. در این چارچوب، بررسی شد که کدام ایده‌ها و ارزش‌ها در متن مورد تأکید قرار گرفته یا به صورت امری بدیهی و طبیعی جلوه داده شده‌اند. همچنین، تحلیل نشان داد چه گروه‌ها یا جریان‌هایی به عنوان مشروع بازنمایی شدند و کدام گروه‌ها در مقام نامشروع و بی اعتبار شناخته شدند. افزون بر این، روشن شد که این گونه بازنمایی‌ها چگونه در پیوندی تنگاتنگ با سازوکارهای قدرت قرار گرفتند و از این رهگذر، به تثبیت یا بازتولید روابط قدرت یاری رسانند. در این جهت، رسانه‌ها تنها بازتاب‌دهنده واقعیت نیستند، بلکه تولیدکننده و بازتولیدکننده ایدئولوژی‌اند. آنان از طریق زبان، معناهایی خاص را بر ساخته و بدیهی جلوه می‌دهند؛ معناهایی که در خدمت منافع سیاسی، اقتصادی یا فرهنگی گروه‌های مسلط هستند. با توجه به این گفته‌ها، گزارش چهارگانه سی.ان.ان. بررسی می‌شود.

در گزارش نخست، ایدئولوژی مسلط بر بازنمایی، تصویرسازی انسانی و مثبت از جامعه ایران بود. این رویکرد در تضاد با کلیشه‌های رایج رسانه‌های غربی، نوعی گفت‌وگو صلح طلبانه را برجسته می‌ساخت که در نهایت به مشروعیت بخشی سیاست دیپلماسی دولت اوپاما یاری می‌رساند. نمونه بارز این راهبرد، تأکید بر مهمان‌نوازی مردم ایران و مشابهت کودکان ایرانی و آمریکایی بود؛ روایتی که بر این ایده پافشاری می‌کرد که اختلاف‌ها ماهیتی صرفاً سیاسی داشته و ریشه‌ای در ساحت اجتماعی یا فرهنگی ندارند.

در گزارش مربوط به مذاکرات ژنو، توافق هسته‌ای به عنوان «گامی بزرگ» و «فرصتی جهانی» بازنمایی شد. ایدئولوژی حاکم بر متن، بر طبیعی سازی برجرام به مثابه پروژه‌ای عقلانی و اجتناب‌ناپذیر استوار بود. در برابر، مخالفت اسرائیل و جمهوری خواهان آمریکا به هیئت جریانی غیرمنطقی و مانع تراش تصویر گردید. کاربرد تعبیری چون «پتانسیل فوق العاده» و «خودتوهمی اسرائیل» نمونه روشنی از این چارچوب معنایی به شمار می‌آید.

گزارش سوم، در روایت سی.ان.ان. از توافق لوزان، بارزترین ایدئولوژی، بازنمایی اوپاما در قامت «رهبر تاریخی» بود. این چارچوب معنایی، با تثبیت هژمونی لیبرالیسم آمریکایی در سطح

بین‌الملل این پیام را القا می‌کرد که ایالات متحده قادر است بحران‌های جهانی را نه از مسیر جنگ بلکه از راه دیپلماسی حل و فصل کند. نمونه‌ای روشن از این راهبرد، تأکید سی.ان.ان. بر این گزاره بود که اوباما «مستحق جایگاه ویژه‌ای در تاریخ» خواهد شد.

گزارش چهارم، در پوشش رسانه‌ای برجام، سی.ان.ان. آن را به مثابه تنها راه جلوگیری از تهدید ایران و تضمین صلح جهانی بازنمایی کرد. این بازنمایی از یک سو مخالفان توافق، به ویژه بنیامین نتانیاهو و جمهوری خواهان آمریکا را غیرعقلانی و مانع تراش معرفی می‌کرد و از سوی دیگر، ایالات متحده را در هیئت حافظ امنیت بین‌المللی مشروعیت می‌بخشید. نقل قول اوباما مبنی بر اینکه برجام «قطعی‌ترین مسیر برای جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای است» مصداق بارز این گفتمان بود.

بررسی چهار گزارش سی.ان.ان. نشان می‌دهد که ایدئولوژی بیشتر این شبکه، مشروعیت بخشی به سیاست خارجی دولت اوباما بود؛ سیاستی که بر «دیپلماسی به جای تقابل» تکیه داشت. در این چارچوب، ایران از «تهدید مطلق» به «دیگری قابل تعامل» تبدیل شد، اما همچنان به عنوان کنشگری نیازمند مهار و نظارت بازنمایی گردید. همزمان، مخالفان توافق هسته‌ای در موضعی منفی و غیرمنطقی تصویر شدند تا صدای آنان در افکار عمومی بی اعتبار جلوه کند. در نهایت، سی.ان.ان. با این شیوه گفتمانی، هژمونی لیبرالیسم آمریکایی را بازتولید کرده و ایالات متحده را در جایگاه «رهبر جهانی صلح» تثبیت نمود.

۳-۷. تحلیل گفتمان انتقادی گزارش‌های سی.ان.ان. درباره برجام در سطح تبیین

تبیین در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی ناظر بر ارتباط میان متن و ساختار اجتماعی است و نشان می‌دهد که چگونه یک متن رسانه‌ای حامل و بازتولید کننده مناسبات قدرت در بستر اجتماعی و سیاسی است. هدف این سطح هم بازنمون سازی کیفیت گفتمان‌های رسانه‌ای در شکل دهی به هویت‌ها، روابط قدرت و ایدئولوژی‌هاست (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۲۴۵-۲۴۶). بر این اساس، پژوهش در سطح تبیین این امکان را فراهم می‌سازد تا گزارش‌های سی.ان.ان. درباره برجام در پیوند با سیاست خارجی آمریکا، گفتمان اوباما و ساختار قدرت بین‌المللی تحلیل شود.

در گزارش اول، همان گونه که در سطح توصیف آمد، سیمایی انسانی و مثبت از ایران ارائه شد؛ تهران به عنوان شهری پویا و پر جنب و جوش معرفی شد و مردمانش مهمان نواز و سبک زندگی آن‌ها مشابه با جوامع غربی توصیف شد. این گزارش در گستره تبیین ایران را نه به عنوان «تهدید

مطلق» بلکه کشوری قابل مذاکره و تعامل معرفی کرد. این تصویر به گونه دقیق در جهت سیاست دولت اوپاما قرار داشت که به دنبال تغییر نگرش نسبت به ایران و آماده‌سازی افکار عمومی برای مذاکرات بود. در حوزه مناسبات قدرت و ایدئولوژی گزارش سی.ان.ان. باید گفت که با انتشار چنین گزارشی به نرم‌سازی تصویر ایران در ذهن مخاطب آمریکایی کمک می‌کند. این فرایند زمینه اجتماعی لازم برای پذیرش گفت‌وگو و کاهش مقاومت عمومی در برابر دیپلماسی با ایران را فراهم آورد. به بیان دیگر، رسانه در این موقعیت به ابزاری برای مشروعیت‌بخشی به سیاست خارجی آمریکا بدل شد.

در گزارش دوم، توصیف اولیه سی.ان.ان.، توافق موقت ژنو «گامی بزرگ» و نقطه‌ای تاریخی در روند دیپلماسی بازنمایی شد. در مقابل، اسرائیل آن را «خودتوهمی جهانی» خواند و جمهوری خواهان آمریکا نیز با دیده تردید به آن نگریستند. در حوزه تبیین ایدئولوژیک هم این روایت رسانه‌ای بر اساس دوگانه‌سازی برجرام مساوی با عقلانیت، پیشرفت و مخالفان (اسرائیل و جمهوری خواهان) مساوی با افراط‌گرایی و غیرعقلانیت شکل گرفته است. در گستره مناسبات با قدرت باید گفت که این گونه چارچوب‌سازی در راستای سیاست دولت اوپاما عمل کرد؛ به گونه‌ای که مخالفان داخلی و خارجی در موضع ضعف و حاشیه قرار گرفتند. از منظر تحلیل انتقادی گفت‌وگو، سی.ان.ان. با مشارکت در «مدیریت افکار عمومی» کوشید روایت اوپاما از برجرام را به عنوان روایت مسلط تثبیت کند.

در گزارش سوم، بر نقش اوپاما در تحقق «توافق لوزان» (۲۰۱۵) تأکید و او به عنوان «رهبر تاریخی» و «معمار صلح» بازنمایی شد. در سطح ایدئولوژیک، این گزارش هژمونی لیبرالیسم آمریکایی را تقویت کرد و باور به توانایی ایالات متحده در مدیریت بحران‌های بین‌المللی و رهبری جهان را برجسته ساخت. سی.ان.ان. سیاست خارجی اوپاما را به بخشی از «مأموریت تمدنی آمریکا» بدل نمود. در گزارش «پذیرش برجرام» (۲۰۱۵)، اوپاما برجرام را «قطعی‌ترین مسیر جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای» معرفی کرد، در حالی که مخالفان، شامل جمهوری خواهان و تانیاها، آن را «اشتباهی تاریخی» خواندند. سی.ان.ان. با تمرکز بر روایت اوپاما و برجسته‌سازی مشروعیت آن، افکار عمومی را به سمت پذیرش گفت‌وگو رسمی دولت هدایت کرد و آمریکا را در مقام «حافظ صلح جهانی» بازنمایی کرد. مخالفان برجرام در این چارچوب به عنوان «نیروهای مخرب» معرفی شدند تا موقعیت اوپاما تقویت و مخالفان سیاسی تضعیف شوند. بنابراین،

تحلیل نشان می‌دهد که سی.ان.ان. با بازنمایی مثبت ایران و برجسته‌سازی جایگاه اوپاما، مسیر پذیرش مذاکرات و برجام را در افکار عمومی آمریکا هموار کرد. ایدئولوژی لیبرالیسم آمریکایی بازتولید شد و برجام به پروژه‌ای ایدئولوژیک تبدیل گردید؛ رسانه فراتر از انتقال خبر، در ساختن و مشروعیت‌بخشی به روایت مسلط و تثبیت قدرت اوپاما در صحنه داخلی و بین‌المللی نقش فعال داشت.

در ادامه بر پایه تحلیل گفتمان انتقادی گزارش‌های سی.ان.ان. درباره برجام، جمع‌بندی نهایی به گونه ساختاریافته ارائه شده که یافته‌های کلیدی را در سه سطح بیان می‌دارد.

جدول ۲. تحلیل گفتمان انتقادی گزارش چهارگانه سی.ان.ان. درباره برجام

سطح تحلیل	مؤلفه‌های اصلی	یافته‌های اصلی در گزارش‌های سی.ان.ان.	نقش ایدئولوژی و قدرت
توصیف (متن)	ارزش‌های تجربی: بازنمایی واقعیت‌ها از طریق واژگان و استعاره‌ها	استفاده از واژگان مثبت مانند پرجنب‌وجوش و مهان‌نواز برای توصیف جامعه ایران، کاربست واژگان امیدوارکننده در گزارش‌های مربوط به توافق، توصیف برجام با عنوان قطعی‌ترین راه برای جلوگیری از دستیابی به سلاح هسته‌ای	بازنمایی ایران به‌عنوان دیگری آشنا. عادی‌سازی روابط، در جهت سیاست دیپلماسی اوپاما
	ارزش‌های رابطه‌ای: بازتولید روابط قدرت و جایگاه کنشگران	قرار دادن اوپاما در جایگاه رهبر تاریخی و مدافع توافق تصویرسازی از مخالفان به‌عنوان مانع و غیرعقلانی، بازنمایی ایران به‌عنوان موضوع توافق و کنشگر فعال	تثبیت هژمونی آمریکا به‌عنوان رهبر جهانی و مشروعیت‌زدایی مخالفان توافق
	ارزش‌های بیانی: انتقال احساسات و داوری‌های ارزشی	استفاده از واژگان عاطفی مثبت برای توصیف ایران در گزارش نخست، قطبی‌سازی گفتمان با دو چارچوب متعارض (عقلانیت و غیرعقلانیت)، برجسته کردن نقش اوپاما با عنوان معمار صلح	جهت‌دهی به افکار عمومی برای حمایت از دیپلماسی و ایجاد مشروعیت برای سیاست‌های اوپاما
تفسیر (کنش گفتمانی)	چارچوب سازی و برجسته‌سازی	تعریف مسئله: ایران به‌عنوان تهدید بالقوه نیاز به مهار، نه تهدید مطلق. تشخیص علت: تقابل دیرینه ایران، نقش میانجی آمریکا. ارزیابی اخلاقی: برجام به‌عنوان گام بزرگ و تنها راه عقلانی. تجویز راه‌حل حمایت از دیپلماسی و مشروعیت بخشی به رهبری اوپاما	طبیعی‌سازی برجام به‌عنوان پروژه‌ای اجتناب‌ناپذیر و عقلانی، مشروعیت‌بخشی به گفتمان مسلط

نقش ایدئولوژی در تفسیر	بازتولید ایدئولوژی لیبرالیسم آمریکایی با تأکید بر دیپلماسی به جای تقابل. تبدیل ایران از تهدید مطلق به دیگری قابل تعامل. حاشیه‌رانی مخالفان (اسرائیل و جمهوری خواهان)	تثبیت گفتمان صلح طلبانه اوپاما و تقویت هژمونی آمریکا در نظام بین الملل
پیوند با سیاست های خارجی آمریکا	همسویی کامل گزارش ها با سیاست دیپلماسی به جای تقابل با دولت اوپاما. تقویت جایگاه اوپاما در صحنه داخلی و بین المللی	رسانه به عنوان ابزار مشروعیت بخشی به سیاست خارجی و بازتولیدکننده هژمونی لیبرالیسم آمریکایی
بازتولید قدرت و هژمونی	بازنمایی آمریکا به عنوان صلح جهانی و رهبر عقلانی و حاشیه‌رانی گفتمان مخالف (صهیونیست ها و جمهوری خواهان). مشارکت در مدیریت افکار عمومی برای پذیرش روایت مسلط.	تثبیت و طبیعی سازی نقش رهبری آمریکا در نظم بین الملل و نظارت بر ایران

تبیین
(بافت
اجتماعی)

۶. نتیجه گیری

بر پایه پژوهش حاضر، کنشگری شبکه خبری سی.ان.ان. در بازنمایی فرایند مذاکرات و توافق برجرام، تنها به عنوان یک ناظر بی طرف نبود، بلکه به عنوان یک کنشگر فعال رسانه ای عمل کرد. تحلیل گفتمان انتقادی چهار گزارش منتخب این شبکه، با بهره گیری از چارچوب سه سطحی فرکلاف، مشخص شد که این رسانه با انتخاب واژگان خاص، برجسته سازی اخبار و بهره مندی از عناصر زبانی، چارچوبی ویژه برای فهم برجرام ارائه کرد. در سطح توصیف، واژگان بار منفی و مثبت، انتخاب خبرهای برجسته و نحوه ارائه اطلاعات به گونه ای بوده که خواننده را در یک موقعیت تجربی، رابطه ای و بیانی مشخص قرار دهد؛ به گونه ای که ایران همزمان تهدید بالقوه و کشوری قابل تعامل روایت شد.

در سطح تفسیر، این گزارش ها در بستر بینامتنیت و چارچوب معنایی گفتمان های مسلط امنیتی-نظامی و سیاسی آمریکا تحلیل شده اند. سی.ان.ان. با ارجاع مکرر به سخنان سیاستمداران آمریکایی، گزارش های نئومحافظه کار و گفتمان امنیتی-نظامی پیشین، توازن صدای مخاطب را به نفع روایت رسمی دولت اوپاما تنظیم کرد و از بازنمایی دیدگاه های موافق و مخالف به صورت

گزینشی بهره برد. همچنین، رسانه با برجسته‌سازی دستاوردهای دیپلماتیک و مشروعیت‌بخشی به اوباما، خواننده را به پذیرش گفتمان مسلط هدایت کرده و نقش ایدئولوژی را در شکل‌دهی به برداشت‌های عمومی تقویت نمود.

در سطح تبیین، تحلیل نشان داد که بازنمایی سی.ان.ان.، بازتولید هژمونی ایدئولوژیک لیبرالیسم آمریکایی و مشروعیت‌بخشی به سیاست خارجی ایالات متحده در عرصه جهانی بود. رسانه با تأکید بر عقلانیت اوباما، مشروعیت سیاست خارجی آمریکا و ضرورت گفت‌وگو با ایران، مخالفان داخلی و خارجی را به حاشیه رانده و افکار عمومی را به‌سوی پذیرش توافق هدایت کرد. این بازنمایی همچنین تأثیرات بین‌المللی داشته و گفتمان جهانی آمریکا را به‌عنوان عامل امنیت و ثبات در بحران هسته‌ای ایران تقویت نمود. بر این اساس، رسانه‌های اصلی مانند سی.ان.ان.، با بهره‌گیری از تکنیک‌های زبانی و بصری و بازنمایی گزینشی، فعالانه در شکل‌دهی به برداشت مخاطب، مشروعیت‌بخشی به سیاست خارجی و تثبیت روابط قدرت نقش مؤثر را ایفا کرد. تحلیل گفتمان انتقادی به‌مثابه شیوه پژوهش افزون بر فهم تعامل و هم‌کنشی رسانه، سیاست و ایدئولوژی در عرصه بین‌المللی، به کارکرد فعال و پیوستار گفتمان خبری در زمینه مسائل حساس ژئوپولیتیک با بار قدرت و ایدئولوژیک تأکید کرد.

منابع

- آقاگل‌زاده، فردوس. (۱۳۸۶). «تحلیل گفتمان انتقادی و ادبیات». *ادبیات و ادبیات*، (۱)، ۱۷-۲۷.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17358027.1386.1.1.2.9>
- امیدی، علی؛ رشیدی علویچه، مهرداد. (۱۳۹۶). «جنگ رسانه‌ای در بحران اوکراین: چارچوب‌سازی تحولات سیاسی اوکراین و کریمه (۲۰۱۳-۲۰۱۵) در شبکه‌های خبری سی.ان.ان. و راشاتودی». *مطالعات رسانه‌های نوین*، (۱۰)، ۱۴۲-۱۷۱.
<https://doi.org/10.22054/cs.2017.18255.153>
- زابلی‌زاده، اردشیر؛ شیرزادیان، احمد. (۱۳۹۸). «چارچوب‌بندی فناوریانه اخبار آنلاین (مطالعه مقایسه‌ای پوشش اخبار خروج آمریکا از برجام در وبسایت‌های پرس‌تی‌وی و سی.ان.ان.)». *علوم خبری*، (۲)، ۷۳-۱۱۰.
https://www.mjourcom.ir/article_113766.html
- سقای بی‌ریا، حکیمه. (۱۳۹۶). «نظریه (رویکرد) سی.ان.ان.، ساختارها و راهبردهای رسانه‌های برون‌مرزی آمریکا». *پژوهش‌نامه رسانه بین‌الملل*، ۲، ۱۱۱-۱۳۸.
<http://noo.rs/pckVO>
- طاهرخانی، فاطمه. (۱۴۰۳). «تحلیل بازنمایی رسانه‌ای از مواجهه ایالات متحده آمریکا با برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر تحلیل محتوای اخبار بی بی سی فارسی و ایران اینترنشنال ۱۳۹۸-۱۴۰۱ ه.ش)». *مطالعات راهبردی آمریکا*، (۳)، ۱۱۳-۱۴۱.
<https://doi.org/10.47176/asr.2024.1230>

- فرکلاف، نورمن. (۱۳۷۹). *تحلیل انتقادی گفتمان*، ترجمه فاطمه شایسته پیران و همکاران، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- فن‌ندایک، تئون. (۱۳۸۲). *مطالعاتی در تحلیل گفتمان: از دستور متن تا گفتمان‌کاوی انتقادی*، ترجمه پیروز ایزدی و همکاران، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- قجری، حسینعلی؛ نظری، جواد. (۱۳۹۲). کاربرد تحلیل گفتمان در تحقیقات اجتماعی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- کالهان، پاتریک. (۱۳۸۷). *منطق سیاست خارجی آمریکا: نظریه‌های نقش جهانی آمریکا*، ترجمه داوود غرایاق‌زندی، محمود یزدان‌فام و نادر پورآخوندی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- معمدنژاد، رؤیا. (۱۳۹۸). «اصول بنیادی حقوق جهانی ارتباطات: میراث مشترک». *پژوهش‌های حقوق عمومی (حقوق و سیاست)*، ۶۲، ۲۶۷-۲۹۱. <https://doi.org/10.22054/qjpl.2019.19261.1458>
- مک‌دائل، دایان. (۱۳۸۰). مقدمه بر *نظریه گفتمان*، ترجمه حسین‌علی نوذری، تهران: فرهنگ گفتمان.
- مهدی‌زاده، سید محمد. (۱۳۸۹). *نظریه‌های رسانه: اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی*، تهران: نشر همشهری.
- هال، استوارت. (۱۳۹۱). معنا، فرهنگ و زندگی اجتماعی، ترجمه احمد گل‌محمدی، تهران: نشر نی.
- یارمحمدی، لطف‌الله. (۱۳۸۳). *گفتمان‌شناسی رایج و انتقادی*، تهران: هرمس.
- یورگنسن، ماریان؛ لوئیز، فیلیپس. (۱۳۸۹). *نظریه و روش در تحلیل گفتمان*، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.

References

- Aghagolzadeh, F. (2007). "Critical Discourse Analysis and Literature". *Adabpajoohi*, 1(1). 17-27. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17358027.1386.1.1.2.9>
- Callahan, P. (2008). *Logics of American Foreign Policy: Theories of America's World Role*. (Trans. Davood Gharayagh Zandi, Mahmoud Yazdanfami, & Nader Pourakhoundi). Tehran: Center for Strategic Studies. [In Persian].
- CNN. (2013, November 24). World reacts to Iran nuclear deal. <https://edition.cnn.com/2013/11/24/world/iran-deal-reaction/index.html>
- CNN. (2015, April 2). Iran nuclear deal a legacy-defining moment for Obama. <https://edition.cnn.com/2015/04/02/politics/iran-nuclear-deal-obama-legacy/index.html>
- Cohen, B. C. (1963). *The press and foreign policy*. Collections: Princeton Legacy Library.
- Entman, R. (1993). "Framing: Toward clarification of a fractured paradigm". *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge, Polity Press.
- Fairclough, N. (2000). *Critical Discourse Analysis*. (Trans. Fatemeh Shayesteh Piran et al.). Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance. [In Persian].
- Hall, S. (2012). *Meaning, Culture, and Social Life*. (Trans. Ahmad Golmohammadi). Tehran: Ney Publishing. [In Persian].
- Hall, S. (Writer), & Jhally, S. (Director). (2007). *Representation & the media* [Film]. Media Education Foundation.

- Johnstone, B. (2008). *Discourse Analysis*, 2nd edn. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Jorgensen, M. & Phillips, L. (2010). *Discourse Analysis as Theory and Method*. (Trans. Hadi Jalili). Tehran: Ney Publishing. [In Persian].
- Kung- Shankleman, L. (2000). *Inside the BBC and CNN Managing Media Organisations*. Routledge.
- Livingston, S. (1997). *Clarifying The CNN Effect: An Examination of Media Effects According to Type of Military Intervention*, John F. Kennedy School of Government, The Joan Shorenstein Center, Harvard University.
- MacDonnell, D. (2001). *Introduction to Discourse Theory*. (Trans. Hossein Ali Nozari). Tehran: Farhang-e Goftehan. [In Persian].
- Mahdizadeh, S. M. (2010). *Media Theories: Mainstream Thoughts and Critical Perspectives*. Tehran: Hamshahri Publishing. [In Persian].
- McChesney, R. W. (2001). "Global Media, Neoliberalism, and Imperialism". *Monthly Review*, 52 (10). <https://monthlyreview.org/2001/03/01/global-media-neoliberalism-and-imperialism>
- Mullen, J. & Robertson, N. (2015, July 14). "Landmark Deal Reached on Iran Nuclear program. CNN". Available at: <http://www.cnn.com/2015/07/14/politics/iran-nuclear-deal/index.html>
- Neuman, J. (1996), *Lights, camera, war: is media technology driving international politics?* New York: Martin Press.
- Omidi, A. & Rashidi, M. (2017). "Media Warfare in the Ukraine Crisis: Framing of the Political Developments in Ukraine and Crimea (2013–2015) in CNN and Russia Today News Networks". *New Media Studies*, 3(10), 142–171. [In Persian]. <https://doi.org/10.22054/cs.2017.18255.153>
- Prayudha, & Fawwaz, M. (2019). "Uyghur and China in The American Media Discourse: A Critical Discourse Analysis of CNN News Articles". *English Language Teaching Educational Journal*, 2(3), 121-132. <http://dx.doi.org/10.12928/eltej.v2i3.1292>
- Robinson, P. (1999). "The CNN effect: Can the news media drive foreign policy?" *British International Studies Association*, 25(2), 301-309. <http://dx.doi.org/10.1017/S0260210599003010>
- Saghaei Biri, H. (2017). "CNN Approach: Structures and Strategies of U.S. International Media". *International Media Research Journal*, 2, 111-138. [In Persian]. <http://noo.rs/pckVO>
- Taherkhani, F. (2024). "Media Representation Analysis of the U.S. Confrontation with the Nuclear Program of the Islamic Republic of Iran". *American Strategic Studies*, 4(3), 113–141. [In Persian]. <https://doi.org/10.47176/ASR.2024.1230>
- van Dijk, Teun A. (2003). *Studies in Discourse Analysis: From Text Grammar to Critical Discourse Analysis*. (Trans. Pirooz Izadi et al., 2nd ed.). Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance. [In Persian].
- Yarmohammadi, L. (2004). *Conventional and Critical Discourse Analysis*. Tehran: Hermes Publishing. [In Persian].
- Zabolizadeh, A. & Shirzadian, A. (2019). "Technological Framing of Online News: A Comparative Study of the Coverage of the U.S. Withdrawal from the JCPOA in Press TV and CNN Websites". *Journal of Communication Sciences*, 8(2), 73–110. [In Persian]. <http://www.irdiplomacy.ir/>